

Orbán a falon

„Mene, mene, tekel, ufarszin”

„Rossz volt embernek lenned a világon, /
e korban, melynek mérlege hamis”
Karinthy Frigyes: Méné tekel...

A magyar oktatásügy viszonyaihoz képest felfoghatatlanul sok pénzből, 22 milliárd forintból (!) újították fel Csepelen azt az iskolát (Jedlik Ányos¹ Gimnázium), amelyben valaha Német Szilárd okosodott, és ahol, erre máig büszke, megszerezte klaszszikus műveltségét.

A világnézetileg semleges állami iskola – Láss csodát, csizma az asztalon! – még újdonság kápolnával is gazdagodott.² Az átadáson a gimnázium belső tereiben esztétikusan kialakított hatalmas táblákon hirdették O. V. magyar miniszterelnök hét darab bölcsességét. Ez eddig szép, csak az furcsa – hűség és szerénység nálunk kéz a kézben jár –, hogy eddig senki nem vállalta az Orbán-bölcsességek kitűzésének dicsőségét. Az tudnivaló, hogy a kezdeményezés maga a törvényhozó Orbántól származik: „Miként a természetnek és a csillagok járásának, úgy a megma-

radásnak és a túlélésnek is törvényei vannak. S miután megértettük, fel kell véssük őket Magyarország tartóoszlopaire oly’ élesen, hogy többé egyetlen nemzedék se tudja levenni róla a szemét.”³

Ugyan csak néhány napig, de Magyarország egyik tartóoszlopa a csepeli Jedlik Ányos gimnázium volt.

Idézzük hát ide a mai államéletet áthatni hivatott hét Orbán-törvényt: „1. Haza csak addig van, amíg van, aki szeresse! 2. Minden magyar gyermek újabb őrhely! 3. Az igazság erő nélkül keveset ér! 4. Csak az a miénk, amit meg tudunk védeni! 5. Minden mérkőzés addig tart, amíg meg nem nyerjük! 6. Határa csak az országnak van, a nemzetnek nincs! 7. Egyetlen magyar sincs egyedül!”

Noha valójában nem az értelmük számít, mégis lehet ezek tartalmi vizsgálatával vesződni. Talán itt elég annyi, hogy akad köztük alapjogokat sértő, nyelvileg is fülbántó, a szülő jogait semmibe vevő etatizmus: *Minden magyar gyermek újabb őrhely!* Nettó ostobaság: *Minden mérkőzés addig tart, amíg meg nem nyerjük!* Szövegrontás az *István, a királyból*: *Az igazság erő nélkül keveset ér!*⁴ Ha-

¹ Jedlik Ányos személyéhez ez a cirkusz a legkevésbé sem illik, őt, a kiváló feltalálót nem a nemzeti érzés parttalan áradásáért, hanem a villanymotor megalkotásáért és a dinamóelv leírásáért tiszteljük.

² Rétvári Bence, a Belügyminisztérium parlamenti államtitkára ezt azzal indokolta, hogy az iskolában választható tantárgy a hittan! https://hvg.hu/itthon/20230903_Nemcsak_az_aulaban_a_bordasfalak_felett_is_Orbanidezetet_olvashatnak_a_felujitott_csepele_iskola_diakjai

³ Orbán Viktor 2020. augusztus 20-i beszéde.

⁴ „Mondd, mennyit ér az ember, ha büntelen,

mis szillogizmusok: *Haza csak addig van, amíg van, aki szeresse!, Csak az a miénk, amit meg tudunk védeni!*, és üresen puffogó banalitások: *Hátára csak az országnak van, a nemzetnek nincs!, Egyetlen magyar sincs egyedül!*⁵ De a hét főbölcsestől kívül a tudósítások szerint a tornateremben, a bordásfalak közé kikerült, ráadásul két példányban egy Szabó Dezső-plágium (?) is:⁶ „Minden magyar felelős minden magyarért.”⁷

A hely, ahol élünk

Vitatottak a fogalmi keretek. Hazánkat, noha az ellenzéki közírásban rohamosan terjed a diktatúrázás, nem nevezném diktatúrának, inkább autokráciaként írható le, amely viszont megnyilvánulásaiban – a történelem ismer mérsékletre hajló autokráciákat – nem ismer mértéket, sokkal inkább terjeszkedik. Itt a fogalmi pedantéria most elmarad, mindenestre a NER az utóbbi időben a hegémontól az abszolút hatalom felé mozog, amely a Pallas Lexikon szerint: „Abszolutizmus alatt közönségesen a korlátlan, egyeduralmi államkormányzati alakot értik, melyben az állam lakosságának, a lakosság valamely kasztjának, rendjének v. osztályának az államhatalom birto-
kában és gyakorlatában jogilag biz-

tosított részvétele nincsen... olyan államuralmi szervezet, hol a hatalmak megosztásának követelménye nem érvényesül... Az A. mint korlátlan egyeduralom autokráciának is nevezetik... Az A. elfajulása a despotizmus, kényuralom, mely akkor áll elő, ha a korlátlan hatalom gyakorlásában állandó rend nincs, hanem az uralkodó szeszélye, kedvtelése szerint érvényesül...”⁸

A magyar világ mindazonáltal, noha a jogállami zárványokat jórészt felszámolták, még sokszínű. Aáry Tamás Lajos, az oktatási jogok biztosa⁹ a jogvédelmi intézményrendszerben talán az utolsó szereplő, személyében sikeres túlélő, aki látta még a magyar jogállamot is. Óvatos duhajként még vizsgálatot is indított. Persze nem az az ember, aki ajtóstul ront a házba, mindenestre azzal kezdte, hogy kapásból nem tudná megmondani, van-e helyük politikusi (miniszterelnöki) szövegeknek az iskolák falán: „Aáry-Tamás arra a kérdésre, hogy szerinte van-e helye pártpolitikai idézetnek egy közoktatási intézményben, azt felelte, hogy erre egyelőre nem tud választ adni (!), a vizsgálat lezárultáig nem tud nyilatkozni az ügyben.” Arról eszébe sem jutott kíváncsiskodni, hogy a világnézetileg alaphoz semleges állami iskolába hogyan került csinos kápolna. Elég az hozzá, hogy miután az Orbán-okosságokat hirdető táblákat valakik levették, az ügyet gyorsan lezárta, itt hagyva minket kétségek között, helye van-e hét Orbánmondásnak az állami iskola falán:

de gyenge!” Oly távol vagy tőlem (és mégis közel) www.musicalmuzeum.hu/szovegek/istvan.txt

⁵ Ugyan bárki lehet egyedül, de miután több magyar van, magyarságunkban nem vagyunk egyedül.

⁶ A sajtóhírek szerint Szabó Dezső a falon vagy másutt nincs megjelölve forrásként.

⁷ <https://rtl.hu/hirado/2023/09/02/orban-viktor-idezet-csepeli-gimnazium>, https://hvg.hu/itthon/20230903_Nemcsak_az_aulaban_a_bordasfalak_felett_is_Orbanidezetet_olvashatnak_a_felujitott_csepeli_iskola_diakjai

⁸ <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-pallas-nagy-lexikona-2/a-a-13/abszolutizmus-1C0/>

⁹ <https://www.oktbiztos.hu/#>

„Aáry-Tamás Lajos a lap kérdésére azt mondta, hogy ha volt is jogsértés, akkor azt már orvosolták, vagyis okafogyottá vált az ügyben indult ombudsmani vizsgálat.”¹⁰ Nagy kő gördülhetett le a szívről, nem kellett állást foglalnia abban, hogy összehétközhető-e a politikusi lózung és az iskolafal.

Az érintettek persze összehordtak hetet és havat. Téves mindenestre a feltételezés, hogy ha az autokrata hülyeséget beszél, hülye feliratokat tesz ki az iskolákban, feltétlenül személy szerint is hülye lenne. Sem Sztálin, sem Rákosi, sem Kádár, sem Orbán (a bolgár örökös kommunista első titkárról Zsivkovról mondták, hogy tényleg olyan ostoba volt, mint amilyennek látszott), ellentétben azokkal, akik szövegeiket terjesztik és hiszik, nem egyszerűen korlátoztak, inkább hasznosnak gondolják az általuk mondott zöldségeket, amelyekkel maguk nem vagy csak félszívvvel azonosulnak. (Persze, másfelől a hazug a sokszor ismételt hazugságát bensővé teszi. Bonyolult a zsarnok élete.)

Mindenestre Ábel Attila csepeli alpolgármester szerint „ha idézhetnek Szent Istvántól, akkor Orbántól ugyanúgy lehet”.¹¹ Hm. Sokan eleve abból indulnak ki, talán helyesen, hogy aki ilyet mond, az szolgálalkú, illetve buggyant. Valójában talán éppen az autokrácia lényegére tapint rá.

Tudjuk, a NER ideológiai habarcsába kritikátlanul keveredik bármi akármivel. Hirdetője lehet reggel

Krisztus és a keresztény hit katonája, délben – közben csönget egy kicsit – kurultajos pogány, szieszta előtt egy picit náci, este meg esetleg posztszovjet. Minden mindennel összefér: a Türk Tanácsban a döglött kecskével lovaspólózás, meg hogy „Magyarországon vannak kipcsakok, sok magyarban van kipcsak vér, van önkormányzatuk, és Nazarbajev a mindenkori elnöke a magyar kipcsak törzseknek is”.¹² Magyarország egyszerre az üldözött keresztények és a keresztény tanfolyamtársát álmában ölö, Magyarországon elítélt, de hazatértével a magyar kormány segedelmével azeri hős gyámola is. Államunk nem csak türk és keresztény és modern rablóállam (maffiaállam), de vezetője a Tusványoson egyszer direkt náci beszéddel kel ki a fajkeveredés ellen, máskor olasz ófasiszta szólammal nyilvánítja ki a személyeket megillető egyetemes értékek végét és hirdeti meg a nemzeti kollektivizmust.

Legújabb államformánk vármegyeista-főispánista-feudális. Ebben nem a Mezopotámiában dívó aranykort kereső „Régen minden jobb volt!” felfogást követi, hanem a diktátortangó szabályai szerint a fényes és ígéretes jelenből tekint vissza a múlt viszonylagos értékeire. Orbán ezért nem Szent István, illetve Igazságos Mátyás inkarnációja, hanem éppen küldetésük betetőzője. Új kezdet. Ily módon Ábel Attila helyettes polgármester elméje sem bomlott, hanem midőn például Szent Istvánt nagy tisztességgel Orbán Viktor mellé

¹⁰ <https://telex.hu/belfold/2023/09/04/oktatascsepel-jedlik-anyos-gimnazium-orban-idezetombudsman>

¹¹ https://www.facebook.com/photo.php?fbid=841889717285488&set=a.434065101401287&type=3&ref=embed_post

¹² A Türk Tanács VII. csúcstalálkozója, <https://hu.euronews.com/video/2019/10/15/ezt-latta-orban-viktor-a-kipcsakokrol-beszelt-azerbajdzsanban>

emeli, a rendszer számos fontos eleme közül az egyikre tapint rá.

**Lehet-e, érdemes-e ezt
a sokmásközs autokráciát
racionális-alkotmányos
bírálattal illetni?**

Szerintem igen. Vannak a Nemzeti Együttműködés Rendszerétől immár távol eső, a modern alkotmányos demokráciákban rendszerint alkalmazandó alkotmányos mércék, amelyekkel helyes szembesíteni az autokrata valóságot. Nem azzal a céllal, ez ugyanis lehetetlen, hogy az autokratát meggyőzzük a jogállam helyességéről, hanem azért, hogy bejelentsük az igényt szabadságunkra.

Az Eötvös Károly Intézet (EKINT) a Történelemtanárok Egyletével közösen a Norvég Civil Alap támogatásával 2015 áprilisától egyéves átfogó munkát végzett azért, hogy a közvélemény és az oktatási közösségek számára nyilvánvalóvá váljon: a demokráciában mi elfogadható és mi nem az oktatás és a politika viszonyában. Közös célunk az volt, hogy politikai nézetei miatt senki ne szenvedjen hátrányt a közoktatásban.

Ajánlásunk 3. pontjában, amely az Orbán-feliratokra egyértelműen alkalmazható, így fogalmaztunk: *„Tiltott pártpolitikai tevékenység minden olyan cselekmény, amellyel – akár az iskolahasználók körében, akár a diákok felhasználásával a szélesebb nyilvánosság előtt – egy párt vagy politikus nézeteit közvetlenül vagy közvetve terjesztik, népszerűségét növelik vagy rontják. A pártpolitika tilalma abszolút, az alól a gyerekek, illetve szüleik hozzájárulása sem te remt kivételt.”*

Talán nem érdektelen az ajánlások elolvasni, amelyekhez szá-

mos magyar politikus csatlakozott. (Ezekről, az iskola és politika témakörébe tartozó problémáról, például a politikai pedofília jelenséghalmozásáról, médiairányelvekből tájékozódni lehet tematikus honlapunkon.¹³)

Ajánlás iskoláknak

„1. Az iskolai nevelés fontos célja, hogy a tanulókat képessé tegye a tájékozódásra a politikában, a megalapozott egyéni vélemények kialakítására és okos képviselésére, ezáltal a demokratikus közéletben való tudatos és felelős részvételre. Az iskolai nevelés fontos feladata, hogy a tanulók az emberi jogok és a demokratikus értékek iránt elkötelezett aktív állampolgárokká váljanak. A politikának mint a közélettel, közös ügyekkel foglalkozásnak ezért helye kell legyen az iskolában, de úgy, hogy az a demokráciára nevelést szolgálja.

2. Az iskola kényszerű és tartós közösség, az oktatási szereplők között formális és informális függőségi viszonyok léteznek, a diákok életkoruknál és érettségükönél fogva is kiszolgáltatottak. Ebben a közösségben a tanulók és szüleik nem csak kényszerhallgatóság, gyakran cselekvésre is kényszeríthetők, az iskolai programokban való részvételről rendszerint nem dönthetnek szabadon. Ezért a politikai véleménynyilvánításnak, vitának és a politikával kapcsolatos egyéb tevékenységeknek az iskolában sajátos korlátai vannak, a gyereket vagy szülőket bármilyen módon érintő pártpolitikai tevékenység pedig – a köznevelési törvény kifejezett rendelkezése alapján is – valamennyi

¹³ <http://iskolaespolitika.hu/> Az ajánlások kidolgozásában jelentős szerepe volt Somody Bernadette-nek.

iskolában és iskolai programon (a tanulók felügyeleti ideje alatt) tilos. E korlátok betartása és betartatása, a diákok és szülei jogainak védelme elsősorban a pedagógusok és az intézményvezetők felelőssége.

3. Egy tevékenység pártpolitikai jellegét az adott eset valamennyi körülményének mérlegelése alapján kell megítélni. Tiltott pártpolitikai tevékenységnek tekintendő az olyan megnyilvánulás is, amely nem közvetlenül és nyilvánvalóan kötődik párthoz, de a politikai környezetben valamely párttal úgy hozható kapcsolatba, hogy az párt(ok) népszerűsítésének, azok melletti vagy elleni állásfoglalásnak, meggyőzésnek, mozgósításnak minősülhet. Tiltott pártpolitikai tevékenység minden olyan cselekmény, amellyel – akár az iskolahasználók körében, akár a diákok felhasználásával a szélesebb nyilvánosság előtt – egy párt vagy politikus nézeteit közvetlenül vagy közvetve terjesztik, népszerűségét növelik vagy rontják. A pártpolitika tilalma abszolút, az alól a gyerekek, illetve szülei hozzájárulása sem te-remt kivételt.

4. A pedagógus köteles az emberi jogi és demokratikus értékekkel összhangban a politikával kapcsolatos ismeretek tárgyilagos és többoldalú közvetítésére, az eltérő politikai értékek lehetőségeinek bemutatására. Különösen figyelmet kell fordítania a kirekesztő politikai megnyilvánulások visszaszorítására. Világnézetét, politikai meggyőződését nem köteles eltitkolni, de pártpolitikai célokat közvetve nem szólhat és cselekedhet.

5. A véleménynyilvánítás, a politikai tárgyú szóolás, gyülekezés szabadsága a diákokat is megilleti, de tekintettel az iskolák kényszerkö-

zösség-jellegére iskolai pártpolitikai megnyilvánulásaiuk korlátozhatók. A pedagógusnak a diákokat úgy kell ösztönöznie az önálló politikai véleményformálásra és vitára, hogy közben gondoskodik az információk, ismeretek tárgyilagos átadásáról, a többoldalú megközelítésről, a vélemények sokféleségének bemutatásáról, az emberi jogi és demokratikus értékek hangsúlyozásáról, továbbá biztosítja, hogy a vitában a tanulók egymás jogait is tiszteletben tartsák. Az iskolának támogatnia kell a tanulók egyéni és csoportos önképzését, tájékozódási törekvéseit a politikai eszmék történetére és jelenkori kínálatára is kiterjedően.

6. A tanulót és a szülőt nem érheti hátrány politikai meggyőződése, annak jogszerű kinyilvánítása vagy az attól való tartózkodás miatt. Hátránynak minősül bármely, a tanuló vagy a szülő számára kedvezőtlen következmény vagy valamilyen hátrány kilátásba helyezése, amelyek az érintett jogai gyakorlásával, kötelezettségei teljesítésével, a tanuló értékelésével, fegyelmezésével, a közösségi helyzetével függ össze.

7. A tanuló és a szülő nem hozható olyan helyzetbe, amely politikai meggyőződésének feltárására vagy nézeteivel ellentétes cselekvésre készíteti vagy arra, hogy véleménye jogszerű kinyilvánításától tartózkodjon. Készítésnek minősül az is, ha a tanuló vagy a szülő alappal tarthat attól, hogy hátrány éri azért, mert valamit tesz vagy nem tesz. Készítésnek tekintendő továbbá minden olyan cselekedet vagy magatartás, amely az érintettet az oktatási és nevelési eszközöket, az iskolai függőségi viszonyokat, a gyermek életkorát vagy a pedagógusokkal való bizalmi vi-

szonyát felhasználva befolyásolja. Olyan iskolai feladat nem adható, amely politikai véleményt, meggyőződést közvetít, vagy ilyen kinyilvánítását igényli.

8. Az oktatási szereplők közötti hagyományos vagy elektronikus kommunikációs csatornák (pl. levelezőlisták, Facebook) sem a gyermekek, tanulók felügyelete ellátásának ideje alatt, sem azon kívül nem használhatók fel pártpolitikai célra, illetve olyan politikai kommunikációra, amely nem kapcsolódik az iskola oktatási és nevelési céljaihoz.”

Ok nélküli okozat, sár és arany

„S bármint kacagtok, léha, lenge nádak, / Hódolni fogtok új Midász királynak” (Ady Endre: *Midász király sarja*).

Szegény-szegény Magyarország. Orbán fejedelemként beszél, hívei is ekként tekintenek rá. Miközben a NER mindent leural, most, maradva a tárgynál, cipész a kaptafánál, csak a kultúráról beszélek. A középkortól máig számos autokráciát/abszolutizmust ismerünk, amelyek a művészet és a tudomány szabadságát, ideértve az egyetemi-akadémiai és az általában a tanszabadságot, olykor talán kelleetlenül, máskor magukat így is reprezentálva, legitimálva, elviselték, sőt.

Nehéz feladat leíró minősítéseket találni az utolsó Orbán-korszakra jellemző a tudás képviselőiben, például színészlányokban-fiúkban, tesi- és törtitanároknak nem is ellenséget, hanem csak megalázendó áldozatot kereső hanyatlására. A legjobbnak mégis a *hatalom nélküliektől, az eszköztelenektől való nagyobbreszt okatlan rettegést* érzem. Ez, mint mondtam, nem általános. Az autokrata

belső logikájában sincs olyan erős érv, amely igazolná például – az államtól független kezdeményezésből, magán- és közadakozásból létrejött – Magyar Tudományos Akadémia, továbbá a Színház- és Filmművészeti Egyetem, majd például a könyvkiadás tönkretételét, a felsőoktatás és a közoktatás az önállóságának megsemmisítését. Kérdezhetném, mi marad majd az Orbán-randalírozás után a fasori Rácz tanár úrtól és elődeitől, több mint egy évszázadon át a közelmúltig, Bojár Gábor Graphisoftja nemzetközi sikeréig ívelő kiváló hazai matematikaoktatásból? Nem sok.

Nemrégiben az Akadémia dísztermében járva, az alkonyi félhomályban Lotz Károly *Mátyás tudósaitól körülvéve* freskója központi alakjában – a valóság olykor áttöri a vonatokat – Orbánt véltem felfedezni; jobbán Erdő Péterrel, balján Németh Szilárddal. Szózatot is hallottam, miszerint a kép azt ábrázolja, amikor a napsugaras miniszterelnök tudásaival éppen a lapos Földet megmentő Trump, a Nyugat alkonya, Kína felemelkedése, a nemzeti kollektívizmussal, a kereszténység védelme és az akkumulátorforradalom kérdéseiben cserél eszmét.

Ismerjük a mitológia szerencsétlen Midászát, aki bármihez, akár egy sárdarabhoz ért, az arannyá változott. Az új, fordított Midász, ha a színaranyt fogja, az is sárrá lesz.

Orbán egyszer az Alaptörvényről szóló csakis hunyt szemmel nézhető festményeket, máskor bemutathatatlan Petőfi-filmet rendel, de főleg építkezik. Marad utána – ez is szokásos velejárája a teljhatalomnak – sok borzalmas, és mintegy véletlenül, néhány érdekes épület.